

ΘΕΜΑΤΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

Οι Οθωμανοί και η ραγδαία προέλασή τους

Η κατάκτηση της Μ. Ασίας

Η τελευταία εκατονταετία της ζωής του Βυζαντίου χαρακτηρίζεται από την αγωνία μπροστά στην προέλαση των Οθωμανών. Η αυτοκρατορία ήταν σε απελπιστική κατάσταση, αφού είχε ακρωτηριαστεί εδαφικά και είχε καταρρεύσει οικονομικά. Το κρατικό ταμείο ήταν εντελώς άδειο, το διοικητικό σύστημα σε πλήρη διάλυση. Το νόμισμα είχε υποτιμηθεί και όλες οι πηγές εσόδων είχαν εξαντληθεί.

Οι νομάδες Τούρκοι, που έγιναν γνωστοί ως Οθωμανοί, προέρχονταν από την Κεντρική Ασία. Ωθούμενοι από τους Μογγόλους μετακινήθηκαν προς τα δυτικά και εγκαταστάθηκαν κοντά στην Προύσα. Η μικροσκοπική αυτή ηγεμονία προσέλκυσε πλήθος από μισθοφόρους που αναζητούσαν λάφυρα και από καλλιεργητές που αναζητούσαν κτήματα.

Ιδρυτής του Οθωμανικού Κράτους θεωρείται ο Οσμάν ή Οθμάν, ο οποίος έκανε τις πρώτες κατακτήσεις, αξιοποιώντας τον παλιό ισλαμικό θεσμό των γαζήδων (φανατικών πολεμιστών της πίστης). Οι κατακτήσεις του Οσμάν διευκολύνθηκαν από τη διάλυση των βυζαντινών ακριτικών σωμάτων μετά το 1261.

1301: η πρώτη νικηφόρα σύγκρουση του Οσμάν με τα βυζαντινά στρατεύματα.

1326: ο Ορχάν, διάδοχος του Οσμάν, καταλαμβάνει την Προύσα και την ορίζει πρωτεύουσα.

Με την κατάκτηση της οχυρής Νίκαιας και της Νικομήδειας οι Οθωμανοί εξασφάλισαν σημαντικά αστικά κέντρα και τον απόλυτο έλεγχο της Βιθυνίας.

Η οργάνωση του κράτους των Οθωμανών

Οι σουλτάνοι Ορχάν και Μουράτ Α΄ οργάνωσαν το κράτος. Ο Ορχάν ήταν ο πρώτος οθωμανός εμίρης που περιβλήθηκε τον αυτοκρατορικό τίτλο του Σουλτάνου και η βασιλεία του είχε αποφασιστική σημασία για την εξέλιξη από την νομαδική ορδή στο οργανωμένο κράτος.

Η σχετική θρησκευτική ανεκτικότητα των Τούρκων προς τους αγροτικούς πληθυσμούς περιόρισε τις αντιδράσεις των τελευταίων και διευκόλυνε την ενσωμάτωσή τους στην οθωμανική κοινωνία.

Στρατιωτικές Μεταρρυθμίσεις

Το σώμα των νομάδων εθελοντών ιππέων αντικαταστάθηκε από ιππείς-τιμαριούχους (κατόχους παραχωρημένων εκτάσεων γης). Η παραχώρηση τιμαριών συνέδεε άρρηκτα τους ιππείς με τον Σουλτάνο και συγχρόνως ενίσχυε την επιθυμία τους για κατακτήσεις.

Αντίβαρο και συμπλήρωμα στο σώμα των ιππέων τιμαριούχων ήταν το σώμα γενιτσάρων, αποτελούμενο από εθελοντές μισθοφόρους ή στρατιώτες στρατολογούμενους με τη βία από τους υποτελείς χριστιανικούς πληθυσμούς. Οι

γενίτσαροι ανήκαν στην προσωπική υπηρεσία του Σουλτάνου και αποτέλεσαν ανεξάντλητη πηγή διοικητικών υπαλλήλων και στρατιωτών.

Οι Οθωμανοί στα Βαλκάνια. Το Βυζάντιο υποτελές

Ο Ορχάν ήταν ο πρώτος που οδήγησε τους Τούρκους σε κατακτήσεις στην Ευρώπη. Το 1354, οι Τούρκοι κατέλαβαν το φρούριο της Καλλίπολης επωφελούμενοι από ένα μεγάλο σεισμό. Στην Κωνσταντινούπολη, ο λαός καταλήφθηκε από πανικό, πιστεύοντας ότι κινδύνευε άμεσα. Επί Μουράτ Α΄ οι πόλεις της ερημωμένης Θράκης υπέκυψαν η μία μετά την άλλη: το 1361 καταλήφθηκε το Διδυμότειχο και λίγο αργότερα η Αδριανούπολη, όπου ο σουλτάνος μετέφερε την πρωτεύουσά του.

Οι Σλάβοι ηγεμόνες και η Βουλγαρία αναγκάστηκαν να αναγνωρίσουν την ηγεμονία του Σουλτάνου, ενώ το Βυζάντιο υποχρεώθηκε να προσφέρει φόρο υποτέλειας στους Οθωμανούς και να θέτει στρατιωτικές δυνάμεις στη διάθεση του Σουλτάνου.

Η μάχη στο Κοσσυφοπέδιο (1389) έκρινε το μέλλον της Χερσονήσου του Αίμου. Ο Σέρβος ηγεμόνας Λάζαρος, επικεφαλής των σερβικών και βοσνιακών στρατευμάτων, συγκρούστηκε με τον Μουράτ. Στην αρχή φάνηκε ότι η τύχη ευνοούσε τους Σέρβους. Ο ίδιος ο Σουλτάνος δολοφονήθηκε. Όμως, οι υπέρτερες οθωμανικές δυνάμεις, καθοδηγούμενες από τον διάδοχο του Μουράτ Βαγιαζήτ, νίκησαν. Οι Σέρβοι αναγκάστηκαν να αναγνωρίσουν την επικυριαρχία του Σουλτάνου.

Η πίεση στην αδύναμη Βυζαντινή Αυτοκρατορία αυξήθηκε τώρα σημαντικά. Ο Σουλτάνος ήταν σε θέση να ελέγχει τη διαδοχή στο θρόνο και να επιβάλλει απόλυτα τη θέλησή του. Το 1390 επέβαλε στο θρόνο τον Ιωάννη Ζ΄, ενώ ο διάδοχός του Μανουήλ διαβιούσε στην αυλή του Σουλτάνου και μάλιστα αναγκάστηκε να συμμετάσχει στην επιτυχή οθωμανική εκστρατεία εναντίον της τελευταίας βυζαντινής πόλης της Μ. Ασίας, της Φιλαδέλφειας.

Ο Μανουήλ τελικά δραπετεύσε και ανέλαβε το 1391 τη διακυβέρνηση της Βασιλεύουσας, που αριθμούσε τότε μόλις 50 χιλιάδες κατοίκους.

Ακολούθησε ο πρώτος αποκλεισμός της Κωνσταντινούπολης από τα στρατεύματα του Βαγιαζήτ, ενώ τα σύνορα της οθωμανικής κυριαρχίας έφταναν ήδη στον Δούναβη.